

ՀՀ ԳԱԱ ԳԻՏԱԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՋԻՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՕՐԻՆԱԿ

ԱԼԲԵՐՏ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնի տնօրեն

ԳԻՏԱԿՐԹԱՆ ԱՅՏԱՐ ՀՊԹ, №4, 2018

Գիտակրթական միջազգային կենտրոնը (ԳԿՄԿ) ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգի կառուցվածքային միավորներից մեկն է: Այն ստեղծվել է 1997 թվականին՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահության կազմում գործող ասպիրանտուրայի բաժնի հիման վրա: Կենտրոնի խնդիրն ասպիրանտուրայի, հայցորդության և դոկտորանտուրայի միջոցով գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստումն է:

Հաշվի առնելով ՀՀ ԳԱԱ հետազոտական մեծ ներուժը, նյութատեխնիկական և տարածքային հնարավորությունները և մասնագիտական ուսուցման միջազգային չափորոշիչները՝ Կենտրոնը 2004 թվականից ընդլայնեց իր գործունեությունը՝ կազմակերպելով ուսուցում նաև մագիստրոսական կրթական ծրագրերով:

Կենտրոնում մագիստրոսական կրթական ծրագրերով ուսուցման կազմակերպումն ինքնա-

նպատակ չէ: Այն արագացնում է անցումը կրթությունից դեպի գիտական գործունեություն, որին մեծապես նպաստում է այն հանգամանքը, որ Կենտրոնի մասնագիտական ամբիոնները տեղաբաշխված են համակարգի համապատասխան գիտահետազոտական կազմակերպություններում, որտեղ աշխատում են գործող գիտնականները և որոնք դասավանդում են Կենտրոնում: Մագիստրոսների պատրաստումն այսպիսի միջավայրում հնարավորություն է տալիս մագիստրանտներին հնարավորինս արագ ինտեգրվելու գործող գիտական միջավայրին և ձեռք բերելու աշխատանքի հմտություններ և գիտական մտածողություն:

Հասարակական-քաղաքական կյանքում վերջերս ակտիվացել են կրթության և գիտության մերձեցման վերաբերյալ տարատեսակ քննարկումները: Մեր ժամանակների էական բնութագրերից է այն փաստը, որ կրթությունը և գիտությունը չեն կարող զարգանալ բացարձակապես ինքնուրույն, իրարից անկախ: Միայն կրթության և գիտության համադրումը կարող է ապահովել գիտատեխ-

նիկական առաջընթացը:

Լավագույն մասնագետները պատրաստվում են այնտեղ, որտեղ ապահովվում է ուսումնական գործընթացի սերտ կապը գիտահետազոտական աշխատանքի հետ: Այսօր ամբողջ աշխարհում գիտության և կրթության ինտեգրման ամենաարդյունավետ միջոցը համարվում են՝ ա. հետազոտական համալսարանները, որոնց ներկայացվող ամենաէական պահանջներից են գիտական կազմակերպությունների առկայությունը համասարանի կազմում, բ. ուսանողների գերակշիռ մասի մագիստրանտ և ասպիրանտ լինելը: Այս իմաստով, ըստ

էության, ՀՀ ԳԱԱ գիտակրթական միջազգային կենտրոնը հետազոտական համալսարանի առաջին և դեռևս միակ նախատիպն է ՀՀ կրթական համակարգում:

Հետազոտական համալսարանը գիտության և կրթության ինտեգրումն իրականացնում է իր կազմում գործող գիտական կազմակերպությունների հետ ուղղահայաց կապերով: ԳԿՄԿ-ը, լինելով ՀՀ ԳԱԱ համակարգի կառուցվածքային միավորներից մեկը, ԳԱԱ համակարգի գիտական կազմակերպությունների հետ համագործակցում է հորիզոնական կապերով՝ մասնագիտական ամբիոններ տեղադրելով համապատասխան գիտահետազոտական կազմակերպություններում: Կրթության և գիտության մերձեցմանն ուղղված այս քայլերը նպաստում են նաև ակադեմիական համակարգի գիտական կադրերի երիտասարդացմանը:

Կենտրոնը լիովին բավարարում է նաև այն պայմանը, համաձայն որի՝ հետազոտական համալսարանի ուսանող-

ների գերակշիռ մասը պետք է լինի մագիստրանտ և ասպիրանտ, քանի որ Կենտրոնում կրթությունը կազմակերպվում է բացառապես մագիստրոսական և ասպիրանտական կրթական ծրագրերով: Այսօր Կենտրոնում ուսուցանում և հետազոտական աշխատանք են իրականացնում 700-ից ավելի մագիստրանտներ, 350-ից ավելի ասպիրանտներ և հայցորդներ:

Արտասահմանյան հետազոտական հայտնի շատ համալսարաններ ունեն միլիարդ դոլարի կարգի բյուջե (օրինակ՝ Տեխասի հետազոտական համալսարանի բյուջեն 3 միլիարդ դոլար է), ուստի հասկանալի է, որ Կենտրոնի և հետազոտական համալսարանների հիմնական տարբե-

րությունը հենց բյուջեի չափի մեջ է: ԳԿՄԿ-ի տարեկան բյուջեն չի գերազանցում 300 միլիոն դրամը, որից միայն 11 միլիոն դրամն է հատկացվում պետական բյուջեից: Բյուջեի պակասը ինչ-որ չափով փոխհատուցվում է միջազգային դրամաշնորհների հաշվին: Վերջին 7-8 տարիների ընթացքում Կենտրոնը տարբեր դրամաշնորհների միջոցով ստացել է մոտ 700.000 եվրո գումար, որն ուղղվել է Կենտրոնի տեխնիկական վերազինմանը, կառավարման էլեկտրոնային համակարգի ներդրմանը, պրոֆեսորադասախոսական կազմի վերապատրաստմանը, հեռավար ձևաչափով դասընթացների մշակմանը և ուսանողների փոխանակմանը: Նշենք նաև,

որ 2018 թ. ԳԿՄԿ-ն ԳԱԱ էկոլոգանոտոսֆերային հետազոտությունների կենտրոնի հետ համատեղ մասնակցում է մի խոշոր նախագծի՝ 1 միլիոն եվրո ընդհանուր բյուջեով: Ոչ պակաս կարևոր է նաև այն հանգամանքը, որ Կենտրոնն անհատույց օգտագործում է ԳԱԱ համակարգի գիտահետազոտական կազմակերպությունների նյութատեխնիկական հնարավորությունները:

Այս ամենը վկայում է այն մասին, որ ՀՀ ԳԱԱ համակարգում մագիստրոսական կրթության իրականացումը ոչ միայն խիստ անհրաժեշտ, այլև կարևոր է ակադեմիայի գիտական հարուստ ներուժն օգտագործելու, որակյալ կադրեր պատրաստելու, հետագայում

այդ կադրերով համակարգի գիտական կազմակերպությունները և տնտեսության առանձին ճյուղերը համալրելու տեսանկյունից:

Մա գ ի ս տ ր ա տ ու ր ա յ ու մ հիմնականում դասավանդում են ՀՀ ԳԱԱ լավագույն գիտնականները (ակադեմիկոսներ, թղթակից անդամներ, գիտության դոկտորներ և թեկնածուներ): Ուսումնական ծրագրերով նախատեսված հետազոտական աշխատանքները տարվում են համապատասխան գիտական հաստատություններում, որը հնարավորություն է տալիս բարձրագույն կրթությանը հաղորդելու ճկունություն, այն կողմնորոշելու դեպի արդի հիմնախնդիրներ, խորացնելու մասնագիտական պատրաստվածությունը: 2004 թ. իր գործունեությունը 3 մասնագիտությունով և 39 մագիստրանտով սկսած ԳԿՄԿ-ի մագիստրատուրան այսօր արդեն վերածվել է համբավվոր ուսումնական հաստատության, որտեղ կրթությունը (առկա և հեռակա ուսուցմամբ) իրականացվում է 32 մասնագիտություններով, իսկ ուսանողների թիվը որոշ տարիների գերազանցել է հազարը:

Հաշվի առնելով կրթությանը ներկայացվող ժամանակակից պահանջները և պարբերաբար ձգտելով կրթության ոլորտում նորարարությունների ներդրման՝ ԳԿՄԿ-ն 2014 թ.-ից իրականացնում է նաև հեռավար դասընթացներ, որոնց շրջանակներում հասարակական որոշակի խմբեր (շրջանավարտներ, գործազուրկներ, տնային տնտեսուհիներ, հա-

տուկ կարիքներ ունեցող անձինք և այլք) հեռավար ձևով վերապատրաստվելու հնարավորություն են ստացել: Այս փորձը ցույց տվեց, որ հասարակության շրջանում շատ մեծ է հետաքրքրությունն առցանց դասընթացների նկատմամբ, որը շարունակական կրթության լավագույն մոդելն է: Կենտրոնի կազմակերպած հեռավար 20 դասընթացներին մասնակցել է ավելի քան 700 հոգի, որից 507-ը հաջողությամբ հաղթահարել է սահմանված շենը և ստացել համապատասխան հավաստագիր: Դասընթացներն ընտրվել են հանրապետության մարզերում իրականացված մշտադիտարկման արդյունքներով: Ունենալով այս հաջողված փորձը՝ 2017 թ. ԳԿՄԿ-ն ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի հետ համատեղ, առաջինը հետբուհական կրթական համակարգում, կազմակերպեց մագիստրոսական հեռավար կրթություն՝ «Գործարար վարչարարություն» մասնագիտությամբ, մագիստրոսական դիպլոմի շնորհմամբ:

Հեռավար ձևաչափով կրթական գործընթացի ապահովման տեղեկատվական ավանդական պաշարներին զուգահեռ՝ լայնորեն կիրառվում են նաև հատուկ մասնագիտացված մուլտիմեդիական և էլեկտրոնային դասագրքեր, ձեռնարկներ, էլեկտրոնային ուսումնամեթոդական համալիրներ: Այս ամենն ապահովում է Կենտրոնին սպասարկող ՀՀ ԳԱԱ հիմնարար գիտական գրադարանը, որն ունի ավելի քան 3 միլիոն թվայնացված էջ՝ ներառյալ գրքեր, պարբերա-

կաններ և հոդվածներ:

Մեր ժամանակներում, մարդկանց գերզբաղվածության պայմաններում, շատ կարևոր է ժամանակի տնտեսումը, որը կարող է ապահովել հեռավար կրթությունը: Նշենք նաև, որ հեռավար կրթության ինքնարժեքն ավելի ցածր է, որից շահում են ինչպես ուսանողները, այնպես էլ կրթությունն իրականացնող հաստատությունները:

Կենտրոնի տեխնիկական և կադրային ներուժն ու հաջողված փորձը հնարավորություն են տալիս կազմակերպելու հեռավար մագիստրոսական կրթություն թույլատրելի յուրաքանչյուր մասնագիտությամբ:

Հետազոտական համասարաններին ներկայացվող կարևոր պայմաններից է նաև միջազգային լայն կապերի առկայությունը:

Միջազգայնացումը բխում է ԳԿՄԿ տեսլականից և ռազմավարական ծրագրից, որի հիմնական նպատակը կրթության միջազգայնացումն ու մրցունակության ապահովումն են: Կենտրոնը միջազգային համագործակցության համաձայնագրեր և հուշագրեր ունի և ակտիվորեն համագործակցում է եվրոպական և ռուսական տասնյակ գիտակրթական հաստատությունների հետ, ինչպիսիք են Տուշայի համալսարանը (Իտալիա), Փոլ Սաբատեի համալսարանը (Թուրլուզ 3, Ֆրանսիա), Տուրիզմի և սերվիսի պետական համալսարանը (ՌԴ) և այլն:

Միջազգային գործընկերների հետ ԳԿՄԿ-ն իրականացնում է թե՛ կարողությունների

զարգացմանը, թե՛ ուսանողների և դասախոսների միջազգային շարժունությանն ուղղված ծրագրեր: Օրինակ՝ Էրազմուս+ կարողությունների զարգացման ծրագրի շրջանակներում միջազգային գործընկերների խորհրդատվությամբ և ուղղորդմամբ առաջիկա երեք տարիներին նախատեսվում է լիովին արդիականացնել «Բնապահպանություն և բնօգտագործում» ամբիոնի հիմնական դասընթացների առարկայական նկարագրերը, ինչպես նաև ներդնել միջազգային պահանջարկ ունեցող նոր առարկաներ:

Վերջին տարիներին բավական ակտիվացել է ուսանողների և դասախոսների միջազգային շարժունության ծրագրերի իրականացումը Կենտրոնում՝ հնարավորություն ընձեռելով ԳԿՄԿ ուսանողներին մեկ կիսամյակ ուսանելու եվրոպական առաջատար բուհերում, իսկ դասախոսներին՝ վերապատրաստվելու և դասախոսություններ կարդալու միջազգային հարթակներում, ինչպես նաև ԳԿՄԿ-ում հյուրընկալել գործընկեր բուհերի դասախոսներին: Աշխատանքներ են տարվում առկա

միջազգային համագործակցությունը խորացնելու և աշխարհագրությունն ընդլայնելու ուղղությամբ:

Հետազոտական համալսարանի գաղափարը հայկական իրականության մեջ արդեն վերացական չէ. այն ունի բավարար նյութական և հայեցակարգային հիմքեր, իսկ Կենտրոնն ունի համապատասխան ներուժ ու փորձ, ուստի պետական աջակցության դեպքում կարող է դառնալ առաջին հետազոտական համալսարանը ՀՀ կրթական համակարգում:

